

Rapportage deelproject COVWORKS - Kwantitatief onderzoek naar latere werkproblemen bij mensen die een Corona-infectie hebben doorgemaakt

KORTE SAMENVATTING

Het verloop van de langdurig aanhoudende klachten na een besmetting met het Coronavirus of een COVID-19 infectie, en de gevolgen daarvan voor het functioneren en het uitvoeren van betaald werk, zijn op dit moment nog grotendeels onduidelijk. De langdurige klachten staan bekend als het Post-COVID-19 syndroom (PCS), wanneer zij minimaal drie maanden na de COVID-19 infectie nog aanwezig zijn. Om werkgerelateerde problemen te bestuderen hebben wij in het COVWORKS-onderzoek de gegevens bij elkaar gebracht vanuit vier onderzoeken onder in totaal ongeveer 9.600 personen tussen 18 en 70 jaar, die betaald werk hadden op moment van de besmetting. De onderzoeken betreffen: LongCOVID onderzoek RIVM, ParaCOV onderzoek IQ-Healthcare Radboud-UMC, CO-FLOW onderzoek Erasmus-MC en RECOVERED onderzoek Amsterdam-UMC/GGD Amsterdam.

De vraagstellingen waren:

1. Hoe is het verloop van de werkproblemen, met name verminderde arbeidsparticipatie, bij mensen die besmet zijn geraakt met het Coronavirus, in relatie tot de ernst van de doorgemaakte infectie;
2. Wat zijn ten tijde van de infectie met het Coronavirus determinanten van later optredende werkproblemen, en wat is hun relatie met aanhoudende PCS klachten.

De patiënten in de vier onderzoeken hadden verschillende uitgangssituaties wat betreft hun zorggebruik en de behandelingen die zij voor de Corona-infectie hebben ontvangen, uiteenlopend van thuis de infectie doorgemaakt, bij sommigen van hen gevolgd door paramedische zorg voor langdurige klachten. Ofwel in het ziekenhuis opgenomen voor de infectie, bij sommigen van hen met een behandeling op de intensive care (IC). Wat betreft de langdurige gezondheidsklachten hebben we ons in dit onderzoek gericht op de gezondheidsklachten waarvan in eerder onderzoek van het RIVM de waarschijnlijke relatie met de Corona-besmetting was vastgesteld (Van der Maaden ea, 2022). Omdat in de verschillende onderzoeken niet steeds precies dezelfde klachten op dezelfde

manier zijn uitgevraagd, hebben wij deze klachten gegroepeerd ondergebracht in zes klachtenclusters.

De werkproblemen die de respondenten op de langere termijn na het infectiestadium hebben ervaren, zijn op een aantal follow-up momenten gemeten (3, 6 en 9 maanden vanaf het infectiestadium), net als de aanwezigheid van langdurige klachten. In de dataverzamelingen van de vier onderzoeken waren ofwel gegevens beschikbaar over verzuimdagen in de vier weken voorafgaand aan de follow-up meting, ofwel gegevens over een verlaagd aantal werkdagen in de voorgaande week ten opzichte van het normale aantal werkdagen voor de Corona-besmetting. Bij de metingen over verzuim was in één onderzoek bekend of dit alle werkdagen in de voorafgaande vier weken betrof, of maar een deel daarvan. Bij de metingen over het aantal werkdagen in de voorafgaande week was in twee onderzoeken bekend of een verlaagd aantal samenhang met beperkingen door ziekte en of er sprake was van het geheel niet kunnen uitvoeren van werk of van het minder goed het werk kunnen uitvoeren dan normaal.

Resultaten over het vóórkomen van werkproblemen na een Corona-besmetting

- Het aantal mensen met werkproblemen op 3, 6 of 9 maanden na een Corona-besmetting of -infectie zonder ziekenhuisopname of paramedische zorg voor langdurige klachten, ligt op 10-12%; in vergelijking met het algemene verzuimcijfer onder werkenden in Nederland van ongeveer 5% lijkt dit hoog, maar in een volgende fase van dit onderzoek kunnen we pas de vergelijking trekken met een controlegroep zonder Corona-besmetting.
- Het aantal mensen met werkproblemen in de subgroepen met paramedische zorg voor langdurige klachten of met ziekenhuisopname zonder of met IC-behandeling (samen ongeveer 5,5-6% van het totale aantal bewezen besmettingen) ligt aanmerkelijk hoger, namelijk 50 - 60% in de subgroepen met paramedische zorg of ziekenhuisopname zonder IC-behandeling, en zelfs 70-80% onder mensen voor wie een IC-behandeling nodig was.
- In deze drie subgroepen bestonden de werkproblemen uit een verlaagd aantal werkdagen in de voorgaande week. Deze verlaagde arbeidsparticipatie hangt eerst voor 85% (op 3 maanden) en later voor 50% (op 9 maanden) samen met door ziekte veroorzaakte beperkingen. Bij eerst 36% (op 3 maanden) en later 13% (op 9 maanden) van de respondenten is zelfs sprake van een volledig onvermogen om te werken.
- In de subgroep met ziekenhuisopname was ook informatie beschikbaar over ziekteverzuim in de voorgaande vier weken: bij eerst 84% (op 3 maanden) en later 40% (op 9 maanden) was dit het geval; op 3 maanden was bij 80% sprake van volledig verzuim in die vier weken, en op 9 maanden nog bij 26%.
- Onze conclusie is dat de aanwezigheid van werkproblemen op 3, 6 of 9 maanden na een Corona-besmetting of -infectie duidelijk hoger is in de subgroepen met een ernstiger Corona-infectie, blijkend uit een ziekenhuisopname (met en zonder IC opname) tijdens de infectie of paramedische zorg wegens langdurige klachten na de infectie.

Resultaten over het verband tussen latere werkproblemen en gelijktijdige langdurige PCS-klachten

- De duidelijkste met werkproblemen samenhangende determinant op alle follow-up momenten is het zorggebruik ten tijde van de Corona-infectie, gekeken naar geen extra zorg bij de infectie thuis, later paramedische zorg na de infectie thuis, en ziekenhuisopname wegens de infectie zonder of met IC-behandeling.
- Op 3 en 6 maanden follow-up zijn leeftijd (met name 31-60 jaar) en vrouwelijk geslacht ook geassocieerd met een licht verhoogd risico op werkproblemen.

- Op 3 maanden follow-up is er een klein verband tussen werkproblemen en BMI (hoger risico bij BMI 30 of hoger).
- Op 3 maanden follow-up is er een klein verband tussen werkproblemen en het 'werken als zelfstandige' (lager risico bij werken als zelfstandige).
- Andere onderzochte factoren, zoals rookgedrag, land van geboorte of arbeidssector lieten een minder duidelijk of geen verband zien.
- Bij alle zes klachtenclusters met waarschijnlijk PCS-gerelateerde klachten is er een verband tussen de gezondheidsklachten en gelijktijdige werkproblemen aantoonbaar; bij een aantal klachtenclusters is dit verband sterker:
  - Er is een sterke verhoging van het risico op werkproblemen tijdens follow-up bij gelijktijdige:
    - a) vermoeidheids- of conditionele klachten;
    - b) cognitieve klachten.
  - Er is een matige/behoorlijke verhoging van het risico op werkproblemen bij gelijktijdige:
    - c) benauwdheid- of kortademigheid;
    - d) cardiale klachten.
  - Er is een lichte verhoging van het risico op werkproblemen bij gelijktijdige:
    - f) spier-, zenuw- of gewrichtsklachten;
    - j) reuk- of smaakproblemen;
- Onze conclusie is dat de werkproblemen die op langere termijn na een Corona-besmetting kunnen vóórkomen waarschijnlijk verband houden met de persisterende of later optredende langdurige gezondheidsklachten na een Corona-infectie.

Vragen en opmerking naar aanleiding van dit artikel naar:

Dr H. Miedema, [Lector Arbeid en Gezondheid](#)

Email: h.s.miedema@hr.nl

Telefoon: 06-3088 6266